

Новия стопански ред в Европа

*Реч на райхсминистра Валтер Функ при откриването на панаира в
Кьонигсберг. 1940*

Райхсминистър Валтер Функ
Министър на германското стопанство и президент на германската райхсбанка.

...Военното стопанство трябва да бъде, в пълния смисъл на думата, производително стопанство. То не може да изникне от земята и не се оставя да бъде импровизирано така, както понастоящем става в Англия. Особената производителност на нашето стопанство днес, в тази война, ще бъде завинаги свързана с името на Райхсмаршал Гьоринг, който положи основите му още в мирно време, та сега тъй лесно се премина от мирно във военно стопанство, без всякакво сътресение и се постигна такава производителност, каквато никъде и никога не е постигана. Преднината, която Германия и германското стопанство придобиха в седемгодишния период, Англия никога не ще може да оспори. Историята ще отбележи това никога, като една трагична ирония, именно, че западните сили в тази война не са разполагали с едно необходимо за нея планомерно стопанство, въпреки, че те желяха тази война и я започнаха.

Германската прехрана е напълно осигурена.

Продоволствието на Германия се намира в едно абсолютно осигурено състояние. Германия и военно и политически е напълно разкъсала английския блокаден обръч, тъй че криза в продоволствието н-ма да има никога вече. Съвсем друго е положението в Англия. $\frac{4}{5}$ от своите продоволствени нужди тя покрива с довози от странство и само $\frac{1}{5}$ от него тя произвежда сама, докато това съотношение в Германия е точно обратното. Англия сама попадна в мрежата на блокадата, в която искаше да хване Германия.

Също така и в индустриалната производителна област положението се измени. Европейските държави знаят днес кой е техният естествен търговски партньор. Германският стопански потенциал днес е толкова голям, че той покрива не само германските военни нужди от собствени произведения, но въвн от това, има достатъчно производствен капацитет за експортната индустрия. Чрез смущаването на презокеанските търговски отношения, както и чрез войната в западна Европа, тежестта на европейския стокообмен се премести и падна, в последните дни, върху изтока и югоизтока. Един по-силен импулс получава югоизточното европейско стопанство чрез радостната реактивизация на германо-руския стокообмен. Грижи и насърчение на междудържавния стокообмен - е лозунг на източния панаир. Тази демонстрация на мирен стокообмен, в един момент, на най-високо военно и стопанско напрежение, показва, повече от всякакви други думи, че Германия е в положение да вземе една съответстваща й част от световната търговия.

Какво е положението в Англия?

Вносът на най-важните произведения е преполовен. Най-важните английски пристанища на юг и на изток са затворени. През тези пристанища преминаваше повече от 50% от цялата английска външна търговия. Тази търговия на Англия представлява 15-18% от цялата световна търговия. При това, английската външна търговия е обременена с грамадното покачване на транспортните разноски. Англия може да покрие нуждите от своя свръхвнос само с богатата, които генерации наред са трупали в чужбина, но въпреки това, фунтът пада и цените се покачват. Както в стопанството и във външната търговия, така и във военното финансиране, германското превъзходство изпъква ясно на лице. По принцип, при военното финансиране, се касае за едно ново преразпределение на националния доход. Чрез ограничаване на вътрешната консумация се постигна едно значително увеличаване на военно-стопанските блага. И, ако войната прави необходимо едно ново разпределение на народния доход, защо частта на държавата да не бъде определена в самото начало? Това значи,

производителността да бъде разпределена съобразно целия народ. Германия си послужи с тази метода.

Срещу това Англия избра другия път, като предостави на самото население да осигури своята необходима част от, така наречения социален продукт, в тъй наречената свободна игра на силите. Цените, при това, се покачиха чрез големи скокове. Ясно погледнато, тази игра на «свободни сили» означава една борба на всички против всички, която ще допринесе това, че Англия ще загуби войната. На германският народ, благодарение на националсоциалистическото държавно ръководство, тази метода е спестена. Според успешно проведеното намаление в лихвения процент, само върху 4^{-те} % държавни ценни книжа, бяха придобити 3,5 милиарда Р.М. без да бъде намалено приемането на дългосрочни държавни заеми от страна на спестовните каси, джиро-централите и др. институти. Покрай държавните титри, на паричния пазар са пласирани още и многобройни индустриални емисии за инвестиционни цели в индустрията за въоръжение. Здравото задържане на рентните курсове и техните постоянни приходи, показват колко е стабилен германския държавен кредит.

Благодарение на особената външна политика и военни успехи, както и на основание на отличната стопанска дейтелност, Велика Германия стои толкова силна и непоклатима, въпреки грамадната обтегнатост, която налага несвършената още война, държи своя значително увеличен дом и го поддържа в ред и изправност.

По пътя на плодотворното сътрудничество.

Политическото консолидиране на Европа може да бъде една предпоставка за едно пълно интензифициране на стопанския живот в цялото европейско пространство и да отстрани елементите на обтегнатост и смущения, които до сега бяха пречка в пътя за едно плодотворно сътрудничество между всичките страни. Чрез едно смислено коопериране на европейското стопанство неговите сили могат да бъдат значително повишени и доходът - значително покачен. Важно е, при това, преди всичко едно доверие в сътрудничеството между Велика Германия и Италия. Силите от Оста са гарантки за един нов стопански ред в Европа. Световната търговия от един такъв нов ред може само да спечели. Оттатък океана все още застъпват становището, че национал - социализмът бил враг на световната търговия, защото отхвърлял, така наречената, свободна търговия. Срещу това може да се противопостави факта, че Германия не беше причина за пропадането на Уйлсоновото предложение за свободата на моретата. Това направи «свободолюбива» Англия. Стопанската война от миналата година не се запали от това, че Германия се дезинтересира от световната търговия, а защото Англия искаше да се освободи от досадната конкуренция на Германия. Германия водеше автаркична политика, за да се освободи от чуждестранната зависимост, но не да се самоограничи в себе си. Тя не желае да се откаже от световната търговия, но в случай на нужда - да може да си осигури своята стопанска свобода.

Германската автаркия не е политика на изолация.

Германската автаркия няма нищо общо с политиката на изолация. Впрочем, в действителност, от десетки години наред, не съществува свободна търговия. Това което бе създадено във Версай и при най-доброто желание, не може да се характеризира като принцип на свободна търговия. Също така и споразумението в Отава и проектът за американския картел не са продукт на едно либералистично стопанско схващане. Една стопанска система получава своето осъществяване не чрез старост и традиции, а само единствено чрез постигнатите успехи. Също така, световната търговия не може да бъде

извикана на живот чрез теории, а само чрез интензивен стокообмен. От гледище на благата, след войната ще има достатъчно предпоставки за едно такова развитие. Европа, чрез войната, ще създаде една грамадна нужда от презокеански сурови материали. Германия вижда в световната търговия желаното средство за повишаване на стандарта на живота и ще направи всичко възможно да вземе най-активно участие в нея. Тя не е била никога противник на мултилатералния стокообмен, още по-малко, от както тя откри стопанският клиринг като стопанско средство за борба.

Германия стои здраво приготвена и за война и за мир. В Англия, обаче, стопанският фундамент се разклаща. Цели производствени отдели в Англия са вече спрели. Световното господство на фунта фактически вече не съществува. Днес английският фунт е вече далеч изхвърлен от международните платежни отношения. Нормални световно-търговски отношения ще бъдат възможни след свършването на войната. Тогава междудържавният стокообмен няма да бъде вече поставян под знака за борба, а ще стане това, което би трябвало да бъде: едно свободно производително състезание за благото на всички нации, които участвуват в световната търговия.

Обединена Европа няма да се нуждае от никакви стопански и политически предписания на сили, които стоят вън от Европа, а ще прави търговия на базата на равноправието с всички други партньори и при това ще се стреми да балансира стопанството на континента с тези от другите континенти.

Пред нов стопански ред в Европа.

Райхсминистърът и председател на Дойче Банк, г. Валтер Функ, който е получил нареждане от Райхсмаршала Херман Гьоринг да изготви план за бъдещето преустройство на стопанския ред в Европа след приключването на войната, приел главния редактор на «Сюдост-ехо», Виена, д-р Рудолф Фишер и, под форма на интервю, е изразил становището на Германия по бъдещето преустройство на европейското стопанство.

1. Как си представявате образа на общия стопански ред, който ще възникне вследствие на новия ред в Европа?

Националсоциалистическата стопанска политика, в своите методи, никога не се е придържала към никакви догми. Ние винаги използвахме онези методи, които се явяваха като най-целесъобразни. Ние не желаем и за в бъдеще да създаваме изкуствени построения. Новият европейски стопански ред ще израсне също така от естествените предпоставки и от естествените условия за това. За едно тясно стопанско сътрудничество между Германия и европейските страни съществува една естествена база. Много естествено, че войната ще донесе съществени отражения както върху европейското, така и върху световното стопанство. Ние, заедно с нашата съюзница Италия, ще работим с всички немски и италиански стопански сили, за изграждането на нова Европа. Въпросът за бъдещия общ стопански ред в Европа ще получи своя отговор по следния начин, именно, че ние, след победоносното приключване на войната, ще употребим ония методи в стопанската политика, които ни допринесоха най-големи стопански успехи преди войната и особено през време на войната.

Ние не мислим да оставим да съществува оная необуздана игра на стопанските сили в производството и размината, която именно доведе европейското стопанство до последните затруднения. Ние сме с убеждението, че от нашите методи не само стопанството на Велика Германия ще има полза, но и всички стопанства в Европа, с

които Германия има отношения, на базата на естествените и взаимни връзки, нужди и отношения.

2. Кое ще бъде валутната база след войната?

Валутата е винаги второстепенен въпрос. Първостепенен въпрос е въпросът за стопанското ръководство. Ако стопанството не е здраво, не може да има и здрава валута. В рамките на едно здраво европейско стопанство и на едно разумно стопанско разпределение на труда между европейските народни стопанства, въпросът за валутата ще се разреши от само себе си. Защото, това е един проблем само на чистата парична техника. Много естествено е, че германската райхсмарка ще получи едно доминиращо положение. Грандиозното засилване на германския велик райх ще има като последствие заздравяването на германската валута. Нейното значение ще се простре и вън от сегашната и сфера на значение и влияние, след като бъде освободена от влиянието на чуждите задължения. Досегашните двустранни стопански отношения между отделните държави, и, произлизащите от тях договори за плащания, ще бъдат заменени с многостранните отношения и съответните договори за плащания, та по този начин всички страни да постигат непосредствени изравнявания на салдата. В смисъл: ако Германия е в клирингови отношения с дадена страна и този режим еднакво ползва двете страни, но този режим спъва до известна степен развитието на тези отношения поради необходимостта от изравняване на салдата, то този режим ще се разпростре и в отношенията на всички държави с всички други държави. И, според този метод, всяка държава ще трябва да има по една клирингова служба, която да изравнява салдата и по този начин да се възстанови един порядък, едни регулирани отношения, ясни и прегледни във всеки момент, а не, както бе до сега: ограничения от валутен характер, ограничения или натиск заради интересите на политиката и пр. и пр.

Стабилитетът във валутните отношения в различните страни изисква изравняване на стойностите в балансите. За да се достигне до един такъв ред във валутните отношения на света, изглежда ми, че пътят е още твърде далече. В Европа трябва всяка една страна да развие своите собствени стопански сили и всяка страна да бъде в състояние да поддържа търговия с друга, обаче принципите и методите според които трябва да се извършва тази търговия, трябва да бъдат едни и същи. Преимущество от това ще бъде, че всички стопански принудителни мерки могат да бъдат премахнати и по такъв начин да бъдат отстранени и най-малките контроли и предписания, които за в бъдеще няма да бъдат необходими.

3. Какво ще липсва в новото европейско стопанство и какви стоки ще бъдат в излишък?

Зависи от това какво ще обхваща европейското стопанско пространство и кое ще му служи като непосредствен помощен извор. Известни продукти, разбира се, винаги ще липсват в Европа, обаче ние не мислим за това да се задоволим изключително с едно самозадоволяващо се стопанство, което ние имахме преди, а така също и през войната. Ние ще се стремим винаги и за в бъдеще да бъдем свързани със световното стопанство. Ние ще отдадем внимание на това, щото нашите високо индустриални продукти да бъдат обменявани със суровите продукти от световните пазари. Но и тука има едно ограничение: ние трябва да бъдем внимателни щото всички ония произведения на другите страни, от които ще бъдем зависими, да бъдат в изобилие. Ние, значи, трябва да гарантираме стопанската свобода на това пространство. Това е един въпрос за екзистенц-минимума на тези страни. Ние няма да имаме нужда в

бъдеще от маслата на презокеанските пазари, ако рационализираме употребата на горивните материали. Всеки ще може да пътува с автомобил колкото е възможно и никой няма да има нищо против, ако бензинът за това бъде внасян от другите страни. Но в случай на война, в случай на екстремна нужда значи, всяка страна ще се ползува само от онези количества, които се намират в нейната страна на разположение. Още по-очебиен е случая с колониалните консумативни произведения, като кафето, чая и пр. Трябва винаги да се внимава, щото при нужда, онова, което е необходимо за вътрешните нужди на велико-германското стопанско пространство, да не бъде в зависимост от други външни сили, върху които то няма влияние. При това трябва да се има предвид, че велико-германската база за сурови материали през тая война и особено след победоносния край на войната, се е увеличила и ще бъде извънредно увеличена и, че в края на тая победоносна война, Германия ще разполага с един такъв експортен потенциал, какъвто тя досега не е имала. Желязото, въглищата, калия, дървото и електрическата енергия, а също и всички синтетични произведения, плод на германското стопанство и наука, ще ни гарантират, за дълги години още, независимостта от специфичните култури на другия свят. Това нещо ще бъде от значение както за индустриалните произведения, така и за земеделските. Но, принципно, стопанската политика ще бъде винаги натам насочена, щото ние да бъдем всякога във връзка с останалия свет, за да може да се осигури екзистенц-минимума на германския народ и на всички високоразвити европейски индустриални страни.

4. Какви доставки на стоки очаква нова Европа от Русия, Америка, Южна Америка и Източна Азия? И какви стоки ще доставя пък тя на тези пространства?

С Русия ние имаме един търговски договор, който е много плодотворен. Природата е отредила Русия за един извор на материали за високоразвитите индустриални държави. Ние сме на мнение, че Русия, като доставчик на сурови материали и, като клиент на германските готови фабрики, за в бъдеще ще стане още по-силна от колкото до сега. До колко ние със С. А. Щати ще можем да правим търговия, това зависи изключително от американците. До като американците правят опити да zlepоставят германските стоки, въпросът за търговските отношения между двете страни ще бъде проблематичен. И до като американците държат на една догма, което разбира се, е само една догма и в стопанската практика няма никакво основание, до тогава, разбира се, нашите стопански отношения със С. А. Щати ще срещат мъчнотии. Ако С. А. Щати искат да допринесат за подържане на взаимните връзки в световното стопанство, то те ще трябва да се откажат от досегашните си методи, да бъдат едновременно и най-големият кредитор и най-големият износител. Това са неща, които не могат да се сложат под един знаменател, защото, ако си един голям кредитор, не трябва с всички средства да засилваш експорта, а пък импорта систематически да се спъва. Какво ще прави Америка със своето злато, ние не желаем по това да говорим. Като основа за европейската валута, обаче, златото за в бъдеще няма да играе никаква роля. Защото валутата не е зависима от покритието, а от стойността, която и дава държавата. Това значи, че стойността на валутата ще бъде дадена от новия регулиран стопански ред. Съвсем друг е въпроса, ако златото се третира като едно целесъобразно средство, което намира приложение при изравняване на платежните салда. Но никога ние н-ма да водим една валутна политика, която би ни направила зависими от златото. Защото, не може да се свързваме с едно средство, стойността на което не се определя от нас самите. Ако американците напр. се освободят от своето злато, което разбира се понастоящем нищо не им струва, тогава те ще трябва да оценяват в долари, което за

американското стопанство ще предизвика значителни мъчнотии. Тогава златото ще започне да излиза от Америка, а това значи, че в нея тогава ще може добре да се продава и в Америка ще потече един поток от стоки. Ролята на златото в международната игра на интересите може да се оприличи на детските стъклени топчета, с които така често днес играят децата. До като децата играят с тези стъклени топчета, то самите топчета имат своята стойност като необходими за играта, но, ако децата се споразумеят за някоя нова игра, в която топчетата няма да им бъдат необходими, то тези топчета ще бъдат оставени на страна и няма да имат никаква стойност, защото при новата игра тяхното участие е съвсем излишно. Това е един въпрос, обаче, който ще зависи от обстоятелството, до колко американската политика ще бъде склонна да проведе такива мерки. Ако впрочем цялото злато, което Америка е блокирала като в една крепост, бъде отнесено на един остров и тоя остров, чрез една природна катастрофа потъне в морето, то от това в стопанския живот на народите няма да настъпи никаква промяна.

С Южна Америка и Източна Азия ние сме подържали винаги отлични търговски отношения и сме с убеждението, че щом като английското морско пиратство бъде премахнато, търговията ни с Южна Америка и Източна Азия ще се развие пак благоприятно. Трябва да се вземе под внимание, че мъчнотиите в световното стопанство и при продоволствието на Европа, независимо от глупавите методи на Версайл, бяха във връзка и с това, че Русия беше изолирана от големите европейски пазари, където пласираше своите житни излишъци и второ, че източно азиатският пазар беше значително смутен от събитията в Китай и, че ще настъпи веднага едно друго състояние, ако в Китай се стабилизира политическото положение и се създадат стабилни стопански отношения, към каквито понастоящем се стреми и Япония. С Южна Америка нашата стара и добре организирана търговия, беше смутена чрез английската блокада. Ние сме с убеждението, че естественият обмен ще бъде отново възстановен, щом морската война престане да го заплашва. Ние вярваме, че опитите на американците няма да имат успех в стремежа им да автархират американските пазари и да ги откъснат от световната търговия. Затова липсват стопански предпоставки. Защото североамериканските държави не могат да погълнат никога южноамериканските продукти, както това е случая с Европа. Те трябва да се освободят от мисълта, че могат да октроират Германия, т. е. Европа, от техните стопански условия. За да правим търговия с южноамериканските държави, нам не ни е необходимо посредничеството на североамериканците. Или ще се намери база за свободни търговски отношения със суверенни южноамерикански държави или пък такава търговия няма да има. В противен случай, североамериканските държави ще протезират със своите планове картелирането на южноамериканските стоки, нещо което, е, двустранна стопанска система, която те и сега практикуват с другите страни. Защо, впрочем, само Германия да бъде изключена от тази система? Едно нормализиране на търговските отношения не среща технически мъчнотии. Най-после няма да бъдат меродавни методите, а качеството на стоките. В това направление ние няма да имаме никакви грижи за нашите експортни стоки.

5. Как се финансира тази война в Германия?

Войната се финансира чрез работата. Ние не издаваме пари, които не са изработени. Работническият чек, който Райха издава и Райхсбанк дисконтира, е основата на парите. Този работнически чек е абсолютно постоянна стойност, защото цените и заплатите са постоянни. Независимо, разбира се, от случаите, където по-високи цени и по-високи заплати се признават като необходими и правни. Където

съществува по-голяма производителност, там разбира се, се плащат и по-голяма заплати.

**6. Как военното стопанство ще бъде въведено в мирното стопанство?
Туй превръщане няма ли да предизвика една голяма стопанска криза?**

Тъй като ние ръководехме стопанството преди войната и през време на войната според държавните нужди и, тъй като и след войната има да се разрешават големи задачи за цялата общност, превръщането на военното стопанство в мирно, няма да срещне мъчности, защото няма да се явят на един път големи нужди от пари и кредити. Още повече, запасите, които ще бъдат подновени, ще бъдат постепенно оставяни на разположение. Впрочем, паричните и кредитните притоци ще бъдат употребени и в онези производства, които за нас ще бъдат най-необходимите и най-важните. Едно подпомагане на задачите и поръчките ще остане да съществува и след войната. В общо резюме може да се каже:

1. Чрез сключването на дългосрочни стопански споразумения с европейските държави трябва да се постигне едно нагаждане на производствените планове в отделните страни за един дълъг период. Това значи: един дългогодишен, осигурен пазар за пласмент на техните произведения. Чрез това ще стане възможно, щото европейското производство да се покачи и да се възприемат съвсем нови продуктивни възможности. От друга страна пък, германските стоки ще имат по-добра пласментна възможност на европейските пазари.

2. Чрез създаването на стабилни курсови отношения трябва да се създаде една, без търкания, платежна система за развитието на стокообмена между отделните държави. При това понастоящем може да се признаят сегашните споразумения за изравняване на салдата и да се усъвършенстват така, че на базата на един стабилен курс да се създаде възможността за един по-голям стокообмен.

3. От опитите които имаме в размяната на богатата от индустрията и земеделието, да се вземат мерки, щото да се постигне едно високо производство на материали от първа необходимост и сурови материали и да се въведе едно разумно стопанско разпределение на работата в Европа. Чрез целесъобразното използване на съществуващите в Европа стопански работни сили трябва да се подигне екзистенци-минимума на европейските народи, а също така и тяхното чувство на сигурност против възможни блокади от извъневропейски страни.

4. Трябва да бъде подсилено чувството за стопанска общност между европейските народи посредством задружност в областта на стопанската политика (валута, кредит, производство, търговия и т. н.). Стопанският солидаритет на европейските държави трябва да направи възможно едно по-добро представителство на европейските стопански интереси пред другите стопански групировки в световното стопанство. Тази обединена Европа, няма да се строи по предписания на сили, които стоят вън от Европа, и ще прави търговия на базата на равноправието с всички други партньори и при това ще се стреми да балансира стопанството на континента с тези от другите континенти.

Развитието в отделните страни ще става на етапи и различно. Днес то е обременено с най-различни несигурни фактори, защото не трябва никога да забравяме, че ние се намираме все още във война.